

Posudek vedoucího disertační práce

Václav Chmelíř, Nižší šlechta ve městech a městečkách v 17. a 18. století

Disertační práce Mgr. Václava Chmelíře je zaměřena na téma šlechty ve městech v raném novověku, které (v důsledku dosavadního poměrně jednostranného zájmu o šlechtické městské paláce) nabízí značný prostor pro originální historický výzkum. Autor si musel se znalostí základních zahraničních přístupů vytvořit metodologický rámec, pomocí kterého by mohl tematiku uchopit. Zvolil metodu sond do prostředí několika poddanských a královských měst v Plzeňském a Podbrdském kraji, a to pro pobělohorské období.

Obyvatele šlechtického stavu autor sledoval ve dvou velkých tematických okruzích. Především se zaměřil na život šlechtice v městském prostředí, jemuž se věnoval z několika základních zorných úhlů – počínaje otázkou podřízenosti takového obyvatele městským normám a autoritám přes problematiku jeho vztahů k měšťanskému okolí až po tematiku šlechtice ve veřejných městských prostorech. Druhý studovaný okruh problémů Chmelířovy práce tvoří rezidence šlechticů v pobělohorských městech. Zde autor odkrývá širokou škálu typů sídel, od vlastních paláců až po nájemní byty v měšťanských domech. Nespokojuje se při tom s faktografickým přehledem, nýbrž v souvislosti s bydlením příslušníků nižší šlechty zodpovídá řadu dalších otázek, například ukazuje mechanismy, jimiž se město v podobě reversů snažilo chránit před šlechtickou suverenitou, v souvislosti s bydlením se opět dotýká se vztahů šlechty s jejich měšťanským okolím a v neposlední řadě sleduje i ekonomické aktivity šlechty ve městech, jejich možnosti a hranice. V rámci svého výzkumu se autor musel dotknout také několika obecnějších témat, například se pokusil vymezit nižší šlechtu z hlediska jejího postavení ve společnosti, zabýval se otázkou identity šlechtice ve městě a jejího pramenného podchycování v raném novověku, přiblížil dobovou terminologii šlechtických městských sídel apod.

Práce má výrazný analytický charakter a je založena na širokém archivním výzkumu, což považuji za její největší přednost. Na autorovi oceňuji jeho samostatný, pilný a pečlivý badatelský přístup k archivním fondům a vynikající obeznámenost s pramennou základnou. Pro práci je však přínosné nejen poctivé a často velmi detailní zpracování vytyčených témat, nýbrž také některé metodicky zajímavé postupy, například sociálně topografické zpracování šlechtických sídel v Klatovech, či případová studie analyzující městské reversy. Svým zaměřením a tematickým rozsahem umožnila disertační práce autorovi prezentovat řadu nových poznatků k problematice šlechty ve venkovských královských a poddanských městech (provedl stratifikaci šlechty usazené ve městech, nastínil typologii jejích sídel, ukázal šíři a

možnosti šlechtického podnikání ve městském prostředí apod.). Převládající analytický charakter svého výzkumu autor překročil ve čtvrtém oddílu, ve kterém se pokusil – a podle mého názoru úspěšně – o zobecnění poznatků a o přehledný pohled na šlechtice žijícího uprostřed městské komunity.

Celkově lze konstatovat, že Mgr. Václav Chmelíř ve své práci prokázal široký rozhled po pramenné základně k danému tématu, podnikl rozsáhlý a pečlivý pramenný výzkum v řadě archivů, vedle heuristiky projevil také schopnost pramenné kritiky, samostatné analýzy problémů a v neposlední řadě dokázal své poznatky zobecnit. Jeho disertace využívá četných mikrohistorických sond, statistických metod, zkoumá i vrstvy mentality v oblasti stavovské prestiže a sebevědomí šlechty a městského prostředí. Podle mého soudu předložený text naplňuje požadavky kladené na tento druh kvalifikačních prací, a proto doporučuji disertační práci Václava Chmelíře k obhajobě.

V Praze 7. dubna 2013

doc. PhDr. Jiří Mikulec, CSc.